ปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

Problems and Management Guidelines for Municipal Elections in Nok Mueang Town Municipality, Mueang Surin District, Surin Province

[Received: May 19, 2026; Revised: June 18, 2026; Accepted: June 25, 2026]

ชัชใช สมรภูมิ
สาขาวิชารัฐศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Chatchai Samoraphum
Department of Political Science,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Surindra Rajabhat University

ณัฐฐา ชววิสิฐ
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Nuththa Chawavisith
Department of Law,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Surindra Rajabhat University

อนุชา พิสมัย
เทศบาลเมืองนอกเมือง
อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

Anucha Pisamai
Nok Mueang Town Municipality,
Mueang Surin District, Surin Province

ไพรินทร์ ศัตรูพินาศ
เทศบาลเมืองนอกเมือง
อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

Phirin Suttrupinart
Nok Mueang Town Municipality,
Mueang Surin District, Surin Province

CORRESPONDING AUTHOR
Chatchai Samoraphum, Department of Political Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University, Thailand. Email: dr.chai2559@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษากระบวนการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์ 2. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมือง และ 3. เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองนอกเมือง และประธานกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง จำนวน 40 ราย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) กระบวนการเลือกตั้งแบ่งเป็น 4 ช่วง ได้แก่ 1) กระบวนการก่อนประกาศให้มีการเลือกตั้ง 2) กระบวนการหลังประกาศให้มีการเลือกตั้ง 3) กระบวนการในวันเลือกตั้ง และ 4) กระบวนการหลังวันเลือกตั้ง (2) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2563 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการจัดยานพาหนะโดยหน่วยงานของรัฐเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2563 และประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องประเภทของค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2563 (3) ผลการศึกษาปัญหาการเลือกตั้ง พบปัญหาใน 3 ระยะ คือ 1) ก่อนการจัดการเลือกตั้ง 2) วันเลือกตั้ง และ 3) ช่วงปิดหีบลงคะแนนและนับคะแนน และ (4) ผลการศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการเลือกตั้ง ดังนี้ 1) การพัฒนาศักยภาพการจัดการเลือกตั้งขององค์กรเครือข่ายการเลือกตั้ง 2) การปฏิรูปโครงสร้างและกระบวนการการบริหารจัดการเลือกตั้ง ได้แก่ แบบฟอร์ม การระบุคำสั่งการใช้งานและลำดับขั้นตอนลงบนแบบฟอร์มและเอกสารที่ใช้ในการรายงานผลการเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อลดความสับสนของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ: ปัญหาการบริหารจัดการเลือกตั้ง; แนวทางการบริหารจัดการจัดการการเลือกตั้ง; เทศบาลเมืองนอกเมือง; กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the processes and laws relevant to the election of municipal council members and mayors in Nok Mueang Municipality, Mueang Surin District, Surin Province; 2) to examine the problems in election management of municipal council members and mayors in Nok Mueang Municipality; and 3) to explore guidelines for the election management of municipal council members and mayors in Nok Mueang Municipality. This study utilized a qualitative research methodology, incorporating documentary analysis of relevant election regulations and laws, alongside interviews. Purposive sampling was used to select 40 key informants, comprising members of the Nok Mueang Municipal Election Commission and chairpersons of polling station committees. The primary research instrument was an interview guide, and the data were analyzed using content analysis. The research findings revealed that: (1) The electoral process is divided into four stages: pre-announcement, post-announcement, election day, and post-election day. (2) The relevant legal frameworks include the Local Assembly Members or Local Executives Election Act, B.E. 2562 (2019) and its amendments; the Election Commission Regulation on Local Assembly Members or Local Executives Elections, B.E. 2562 (2019) and its amendments; the Election Commission Regulation on Campaign Methodologies and Prohibitions for Local Assembly Members or Local Executives Elections, B.E. 2563 (2020) and its Amendment (No. 2), B.E. 2563 (2020); the Election Commission Regulation on State-Provided Transportation Assistance for Voters in Local Assembly Members or Local Executives Elections, B.E. 2563 (2020); and the Election Commission Notification regarding Expense Categories for Local Assembly Members or Local Executives Elections, B.E. 2563 (2020). (3) The investigation into election challenges identified issues across three phases: pre-election, election day, and the closing of polling stations and ballot counting. (4) The guidelines developed for election management consist of: (a) enhancing the election management capacity of network organizations, and (b) reforming structural and administrative election processes, specifically by streamlining official forms to include clearer instructions and sequential steps on reporting documents, thereby minimizing confusion among local election commission members.

Keywords: Election Management Problems; Guidelines for Election Management; Nok Mueang Town Municipality; Election law

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50(7) กำหนดให้ปวงชนชาวไทยมีหน้าที่ "ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ" ซึ่งเป็นหนึ่งใน 10 หน้าที่หลักของประชาชนที่บัญญัติไว้ในหมวด 4 เพื่อสร้างส่วนร่วมทางการเมืองและวางหลักเกณฑ์การลงประชามติโดยเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการเมืองการปกครองและประโยชน์ของประเทศ สอดคล้องกับมาตรา 78 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐโดยสาระสำคัญของมาตรา 78 ได้แก่ การสร้างความรู้ที่รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจระบบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมที่รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการกระจายอำนาจซึ่งรัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองได้และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นเอง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2560 มาตรา 22 (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐสถาบันการศึกษาและองค์กรเอกชนในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข(พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560, 2560) ซึ่งกฎหมายหลักที่ใช้บังคับในการเลือกตั้งท้องถิ่นในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2562 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร ซึ่งสาระสำคัญของกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่น ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องมีสัญชาติไทยหรือได้สัญชาติไทยมาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีในวันเลือกตั้งและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง การหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครและผู้ช่วยหาเสียงต้องปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการหาเสียงอย่างเคร่งครัด รวมถึงข้อห้ามเรื่องการใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือบุคคลของรัฐในการช่วยหาเสียง การแจ้งเหตุไม่อาจไปใช้สิทธิหากไม่สามารถไปใช้สิทธิได้ต้องแจ้งเหตุต่อนายทะเบียนท้องถิ่น (พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562, 2562) เป็นต้น

เทศบาลเมืองนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ได้รับการประกาศจัดตั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบลนอกเมืองเป็นเทศบาลเมืองนอกเมือง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 (กระทรวงมหาดไทย, 2568; คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุรินทร์, 2568) โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 เป็นต้นไป ดังนั้นการเลือกตั้งท้องถิ่นจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นที่ ซึ่งการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมือง จึงเป็นการเลือกตั้งครั้งประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ทำให้เกิดความคาดหวังและความสนใจอย่างมากจากประชาชนในพื้นที่ในการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมือง เทศบาลเมืองนอกเมืองอำเภอเมืองสุรินทร์จังหวัดสุรินทร์

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ครั้งแรก เมื่อวันอาทิตย์ที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2569 จึงทำให้เกิดความท้าทายหลายประการ ทั้งจากความไม่คุ้นเคยกับกระบวนการเลือกตั้งเทศบาลของประชาชนและผู้ปฏิบัติงานการเลือกตั้งตลอดจนความซับซ้อนของกฎระเบียบต่างๆ ตามแผนการจัดการเลือกตั้ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2569) กำหนดขึ้นตั้งแต่วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2569 จนถึงวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2569 และวันเลือกตั้งในวันอาทิตย์ที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2569 โดยมียอดรวมผู้มีสิทธิเลือกนายกเทศมนตรีจำนวน 22,205 ราย (ชาย 10,699/ หญิง 11,506) และสมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 22,166 ราย (ชาย 10,637/ หญิง 11,487) ทั้งนี้ข้อมูลจากวันเลือกตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด จำนวน 22,205 คน พบว่า มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 11,250 คน คิดเป็นร้อยละ 55.17 จากจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง มีบัตรดีร้อยละ 61.56 บัตรเสียร้อยละ 15.66 ผู้ประสงค์ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด ร้อยละ 22.78 (คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองนอกเมือง, 2569) จะเห็นว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ดังงานวิจัยของ วรรษชล สุขชาตะ (2564 : 2-3) พบปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการไม่รู้ว่าจะต้องเลือกใคร หรือการไม่มีเวลาเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น

ดังนั้นงานวิจัยนี้ จึงได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยมุ่งหวังให้เกิด องค์ความรู้ในกระบวนการและแนวทางการบริหารจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการดำเนินการเลือกตั้งอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในระบอบการปกครองตามหลักประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

คำถามการวิจัย

1. กระบวนการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีอะไรบ้าง

2. ปัญหาการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างไร

3. แนวทางในการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์

2. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์

3. เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษากระบวนการจัดการเลือกตั้ง 4 ช่วง (ก่อนประกาศ, หลังประกาศ, วันเลือกตั้ง, หลังวันเลือกตั้ง), กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายและการปฏิรูปโครงสร้างแบบฟอร์มการเลือกตั้ง

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ เทศบาลเมืองนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งแบ่งเป็น 3 เขตเลือกตั้ง รวม 37 หน่วยเลือกตั้ง

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระหว่างวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2569 ถึงวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2569

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงในการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยเฉพาะในกรณีที่ อบต. ยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

2. ได้แนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างแบบฟอร์ม และกระบวนการรายงานผลเพื่อลดความสับสนของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

3. เป็นต้นแบบหรือองค์ความรู้ให้กับท้องถิ่นอื่นที่มีลักษณะการเปลี่ยนผ่านเชิงพื้นที่และประชากรในรูปแบบเดียวกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหาการเลือกตั้ง หมายถึง ข้อขัดข้อง ความไม่ชัดเจนในระเบียบปฏิบัติ หรือสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในกระบวนการเลือกตั้ง ทั้งในส่วนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

2. แนวทางการจัดการการเลือกตั้ง หมายถึง วิธีการหรือมาตรการในการเพิ่มประสิทธิภาพการเลือกตั้ง เช่น การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การอบรมเข้มข้น และการปฏิรูปโครงสร้างแบบฟอร์มเอกสาร

3. เทศบาลเมืองนอกเมือง หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองสุรินทร์ที่ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลนอกเมือง เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2568

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเทือง ม่วงอ่อน (2566) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานีและศึกษาผลกระทบการเลือกตั้งภายใต้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 โดยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกเสียงเลือกตั้ง โดยออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานีสูงถึง ร้อยละ 71.02 นอกจากนี้ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิและตรวจสอบความโปร่งใส อีกทั้งยังมีส่วนร่วมผ่านกลไกเครือข่ายทางการเมืองและผู้สมัคร อย่างไรก็ตามในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า

พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 นั้นก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะความยุ่งยากในการลงสมัครรับเลือกตั้งและการหาเสียง เป็นต้น

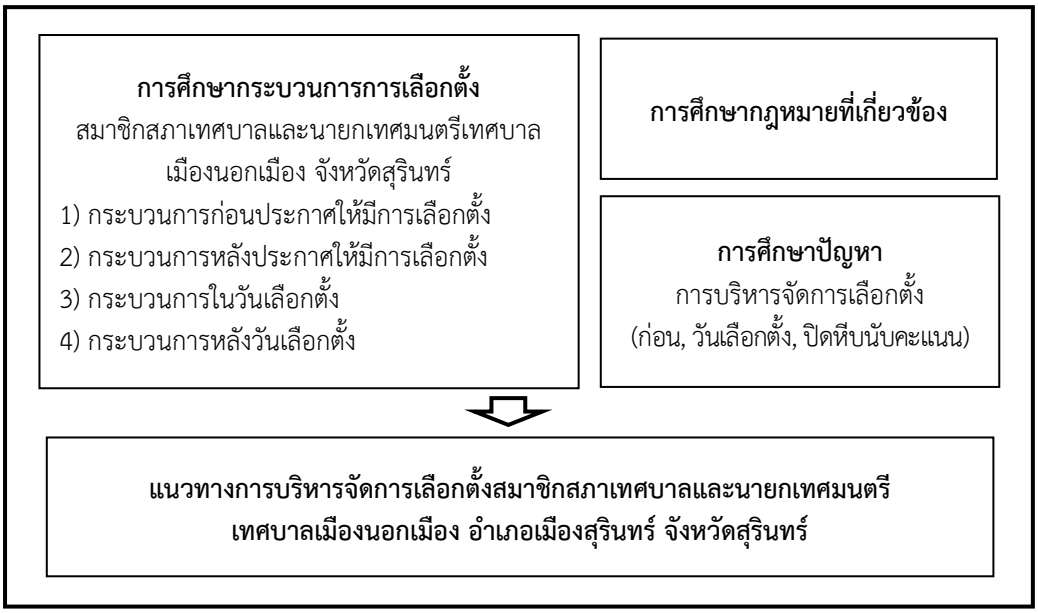
ปกิจ พรรัตนานุกูล (2564) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. หลักอำนาจอธิปไตย โดยพลเมืองต้องเคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน 2. หลักสิทธิและเสรีภาพ โดยประชาชนต้องรู้จักรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 3. หลักความเสมอภาค โดยให้ความสำคัญกับความเสมอภาคระหว่างบุคคล ไม่เลือกปฏิบัติหรือกระทำสิ่งที่ไม่เป็นธรรมอันขัดต่อหลักความเสมอภาค และ 4. หลักภราดรภาพ โดยประชาชนต้องปฏิบัติตามระบบสังคมวิถีประชาธิปไตย

ธนะณัช เกียรติพันธุ์สดใส (2564) ได้กล่าวถึง การเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 ของคนเจเนอเรชันวาย โดยพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งของประชาชนมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในการเลือกตั้ง โดยส่วนใหญ่เปิดรับผ่านสื่อสังคมออนไลน์และใช้เวลาในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประมาณ 15-30 นาทีต่อครั้ง โดยส่วนใหญ่สนใจรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าข้อมูลด้านอื่นๆ และประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระยะก่อน ระหว่าง และหลังการเลือกตั้ง

ธงชัย คล้ายแสง (2562) ได้กล่าวถึง การมีธรรมาภิบาล จะนำมาสู่การมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ด้วยหลักการมีส่วนร่วม นิติธรรม การได้รับประโยชน์ความคุ้มค่า และการมีประชาธิปไตยการให้ความสำคัญกับประชาชนกลุ่มต่างๆ ในทุกมิติทางสังคม ตลอดจนการสร้างความเท่าเทียมกันทางสังคมในการรับโอกาสต่างๆ ที่ประชาชนพึงจะได้รับจากรัฐ ธรรมาภิบาลจึงเป็นทั้งหลักการ กระบวนการและเป็นเป้าหมายไปในตัว และการมีประชาธิปไตยก็นำมาสู่การมีผลทางสังคมที่ผาสุก

อมรชัย ปิ่นเจริญ และคณะ (2567) กล่าวถึง แนวคิดการบริหารจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านเช่นกัน นอกจากนี้เมื่อเรียงลำดับปัจจัยของการบริหารจัดการเลือกตั้งที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. แรงจูงใจ 2. การจัดการ 3. ประสิทธิภาพการทำงาน 4. การอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 5. ความโน้มเอียงต่อปัจจัยในระบบการเมือง 6. การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 7. ความโปร่งใส 8. ปัจจัยส่วนบุคคล 9. การยอมรับและเชื่อมั่นในความสามารถของบุคลากร 10. สิ่งแวดล้อมทางการเมือง 11. สถานะทางสังคม 12. การได้รับผลประโยชน์ 13. สิ่งเร้าทางการเมือง 14. การวางแผน และ 15. การร่วมคิดและร่วมตัดสินใจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมือง และการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 40 ราย ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองนอกเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองนอกเมือง และประธานกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง (กปน.) แบ่งออกเป็น 3 เขตเลือกตั้ง รวมทั้งสิ้น 37 หน่วยเลือกตั้ง ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและมีประสบการณ์ในการจัดการเลือกตั้ง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาและข้อซักถามต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการเลือกตั้ง ซึ่งบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการเลือกตั้ง และการจัดการแก้ไขปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุรินทร์, 2568; สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุรินทร์, 2569) ดังนี้

2.1 ระดับอำนวยการและกำกับดูแล ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองนอกเมือง และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเทศบาล (กกต.ท้องถิ่น) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 ราย

2.2 ระดับปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ประธานกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง (กปน.) จากทั้ง 37 หน่วยเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการเผชิญปัญหาเฉพาะหน้า

1) เขตเลือกตั้งที่ 1 จำนวน 7 หมู่บ้าน จำนวนหน่วยเลือกตั้ง 12 หน่วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 ราย

2) เขตเลือกตั้งที่ 2 จำนวน 7 หมู่บ้าน จำนวนหน่วยเลือกตั้ง 12 หน่วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 ราย

3) เขตเลือกตั้งที่ 3 จำนวน 8 หมู่บ้าน จำนวนหน่วยเลือกตั้ง 13 หน่วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 13 ราย

3. กรอบระยะเวลาการจัดการเลือกตั้งและประเด็นปัญหา

การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมือง มีการกำหนดแผนงานไว้ระหว่างวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2569 โดยกำหนดวันเลือกตั้ง คือ วันอาทิตย์ที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2569 มีการประกาศแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดสุรินทร์ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยเทศบาลเมืองนอกเมืองแบ่งออกเป็น 3 เขตเลือกตั้ง (ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดสุรินทร์, 2569)

4. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 40 ราย

2. ข้อมูลทุติยภูมิ เอกสารทางกฎหมาย ระเบียบ คู่มือเลือกตั้ง แผนการจัดการเลือกตั้ง และรายงานผลการนับคะแนน (สถ.ผถ. ต่างๆ)

5. วิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อเจาะลึกปัญหาเฉพาะหน้าและข้อเสนอแนะ โดยกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ ดังนี้ 1. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์ 2. แนวทางการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

การหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยการหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นดำเนินการปรับแก้ไขความสมบูรณ์ของข้อคำถาม ได้ข้อคำถามที่เหมาะสม จำนวน 10 ข้อคำถาม

6. การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยออกแบบการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อยืนยันความเที่ยงตรงผ่านองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมายและระเบียบ (Documentary Data) การวิเคราะห์เนื้อหาจาก พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562, พ.ร.บ. เทศบาล และประกาศ กกต. เรื่องการแบ่งเขตเลือกตั้ง รวมถึงแบบบันทึกเหตุการณ์ประจำหน่วยเลือกตั้ง (สถ.ผถ.

5/12) 2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview Data) ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ปฏิบัติงานจริง 40 ราย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาล, คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเทศบาล (กกต.ท้องถิ่น) และประธานกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง (กปน.)

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ การจัดระบบข้อมูล โดยการถอดเทปสัมภาษณ์ จัดเรียงบันทึกภาคสนาม และคัดแยกเอกสารต่าง ๆ การทำความเข้าใจข้อมูล โดยการอ่านข้อมูลทั้งหมดซ้ำๆ เพื่อให้คุ้นเคยและเข้าใจภาพรวม จากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษากระบวนการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์

1.1 ผลการศึกษากระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์

โดยกระบวนการเลือกตั้งแบ่งเป็น 4 ช่วง ได้แก่ กระบวนการก่อนประกาศให้มีการเลือกตั้ง กระบวนการหลังประกาศให้มีการเลือกตั้ง กระบวนการในวันเลือกตั้ง และกระบวนการหลังวันเลือกตั้ง ดังนี้

1. กระบวนการก่อนประกาศให้มีการเลือกตั้ง ได้แก่ การจัดเตรียมงบประมาณการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การเลือกตั้ง การรายงานการเตรียมการจัดการเลือกตั้งการสรรหาคณะกรรมการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิดสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และการจัดศูนย์ประสานงานการเลือกตั้ง

2. กระบวนการหลังประกาศให้มีการเลือกตั้ง ได้แก่ การรับสมัครรับเลือกตั้งการดำเนินการเกี่ยวกับการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งการสังเกตการณ์การลงคะแนนและนับคะแนนเลือกตั้งของตัวแทนผู้สมัครการแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง การแต่งตั้งหรือมอบหมายให้บุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่การอบรมเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง การตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งการเพิ่มชื่อหรือถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งการคัดสำเนาบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การจัดเตรียมบัตรเลือกตั้งการจัดเตรียมและมอบวัสดุอุปกรณ์ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และการจัดที่เลือกตั้ง

3. กระบวนการในวันเลือกตั้ง ได้แก่ การกำกับดูแลและอำนวยการเลือกตั้งและการจัดส่งรายงานเหตุการณ์ประจำหน่วย คำทักท้วงและคำคัดค้าน

4. กระบวนการหลังวันเลือกตั้ง ได้แก่ การจับสลากผู้สมัครสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นกรณีได้คะแนนเลือกตั้งมากที่สุดเท่ากัน การเก็บรักษาบัตรเลือกตั้งและเอกสารที่เกี่ยวกับบัตรเลือกตั้งและการดำเนินการเกี่ยวกับการออกเสียงลงคะแนนใหม่ เลือกตั้งใหม่ หรือการนับคะแนนใหม่

1.2 ผลการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

1.2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

1) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

2) ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

3) ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

4) ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2563

5) ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการจัดยานพาหนะโดยหน่วยงานของรัฐเพื่ออำนวยความสะดวก แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2563

6) ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องประเภทของค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563

1.2.2 รูปแบบการใช้กฎหมาย

1) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม "เป็นกฎหมายหลักที่กำหนด "สิทธิ หน้าที่ โครงสร้างองค์กรจัดการเลือกตั้ง และบทกำหนดโทษตลอดจนเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อให้การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและเป็นการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงวิธีการกรอกแบบฟอร์มหรือขั้นตอนแบบการเลือกตั้งโดยละเอียด

2) ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (รวมประกาศ กกต.)เป็นกฎหมายที่มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ" ที่ระบุในผลการวิจัย (ก่อนเลือกตั้ง, วันสมัคร, วันลงคะแนน, หลังปิดหีบ) รวมถึงเป็นที่มาของรหัสแบบฟอร์มเอกสารต่าง ๆ เช่น สถ.ผถ. 5/4, 5/6, 5/7

3) ระเบียบ กกต. ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามฯ พ.ศ. 2563 เป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมความสงบเรียบร้อยและการแข่งขันที่เท่าเทียม ข้อควรกระทำและข้อห้าม เกี่ยวกับการการหาเสียงทั่วไปตลอดจนสื่อการหาเสียงผ่านสื่อออนไลน์

4) ประกาศ กกต. เรื่องประเภทของค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2563 เป็นกฎหมายที่กำหนดเพดานจำนวนเงินและประเภทใบเสร็จในการเลือกตั้ง ที่ผู้สมัครนายกและสมาชิกสภาเทศบาลจะสามารถนำมาแจ้งและหักล้างได้

2. ผลการศึกษาปัญหาการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัย สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

2.1 ระยะที่ 1 ก่อนการจัดการเลือกตั้ง (13 กุมภาพันธ์ 2569 เป็นต้นไป)

ประเด็นปัญหาในระยะนี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนและเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งเทศบาลที่เป็นครั้งแรกในพื้นที่ จึงทำให้มีประเด็นปัญหาและข้อคำถามเกี่ยวกับวิธีการกาบัตรประชาชนไม่แน่ใจว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนอกเมืองครั้งนี้ สามารถทำเครื่องหมายกากบาท (X)
ได้กี่คน กี่หมายเลข, การแบ่งเขตเลือกตั้ง มีการแบ่งออกเป็นกี่เขต แต่ละเขตมีกี่หมู่บ้าน และหมู่บ้านใดบ้าง ถ้าไม่มีตัวแทนในหมู่บ้านนั้นสมัครสมาชิกสภาเทศบาล จะดำเนินการเลือกตัวแทนอย่างไรและใครจะเป็นผู้ประสานงานกิจกรรมของหมู่บ้านหลังการเลือกตั้ง, การตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง กรณีที่ประชาชนตรวจสอบบัญชีรายชื่อแล้วไม่พบชื่อตนเองในวันเลือกตั้งเทศบาล แต่ก่อนนั้นเคยใช้สิทธิ์เลือกตั้งส.ส. เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2569 ที่ผ่านมาได้ตามปกติ จะต้องดำเนินการอย่างไร, ความหมายของข้อความในบัญชีรายชื่อ ในช่องหมายเหตุของบัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง พบข้อความว่า "เฉพาะนายก" หมายความว่าอย่างไร จากการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาจับกับพฤติกรรมของประชาชนที่ตั้งคำถามในระยะที่ 1 นั้นเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีคุณภาพ โดยเทศบาลเมืองนอกเมืองกำลังกลายเป็น "โลกจำลองของการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นไทย" ที่ประชาชนพร้อมจะเปลี่ยนผ่านจากผู้สงสัยไปสู่พลเมืองผู้มีอำนาจตัดสินใจ มิใช่เพียงความสับสน แต่คือพฤติกรรมการรักษาสิทธิและพยายามทำความเข้าใจกติกาใหม่เพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการเมืองในประเด็น ดังนี้

1. การทำเครื่องหมาย (X) กับการมอบอาณัติ (Mandate) ข้อสงสัยเรื่องจำนวนหมายเลขที่กากบาทได้สะท้อนถึงความตระหนักว่าเสียงของตนมีผลต่อการจัดสรรทรัพยากรในฐานะ 'เทศบาลเมือง" ซึ่งมีอำนาจและงบประมาณมากกว่าเดิมประชาชนจึงต้องการมอบอาณิติให้ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อมิให้เกิดสภาวะสูญเปล่าของคะแนนเสียง

2. จิตสำนึกเรื่องตัวแทน (Sense of Representation) ความกังวลที่ว่า "หากไม่มีคนในหมู่บ้านสมัครใครจะเป็นตัวแทน" คือภาพสะท้อนของความกังวลอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนโครงสร้างจาก 22 หมู่บ้านเดิม สู่ 3เขตเลือกตั้งใหม่ ประชาชนกำลังเผชิญกับการปรับตัวจาก "ตัวแทนระดับหมู่บ้าน " สู่ "ตัวแทนระดับเขต" ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการความเชื่อมโยงและความรับผิดชอบ (Accountability) ระหว่างชุมชนกับฝ่ายบริหาร

3. โมเมนตัมประชาธิปไตย (Democracy Momentum) การที่ประชาชนตรวจสอบบัญชีรายชื่ออย่างเข้มข้น โดยเปรียบเทียบกับการเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2569 (ซึ่งห่างกันเพียง 5 วันก่อนเริ่มแผนงานเลือกตั้งท้องถิ่นในวันที่ 13 กุมภาพันธ์) ชี้ให้เห็นว่าประชาชนอยู่ในสภาวะ "ตื่นตัวทางการเมืองสูงสุด"ประสบการณ์จากสนามระดับชาติกลายเป็นบรรทัดฐานในการตรวจสอบสิทธิระดับท้องถิ่นแบบ "เชิงรุก" (Proactive Participation)

2.2 ระยะที่ 2 วันเลือกตั้ง (วันอาทิตย์ที่ 29 มีนาคม 2569)

ปัญหาในวันนี้เน้นไปที่สถานการณ์เฉพาะหน้า ที่จะเกิดขึ้น บางกรณีพบเห็นหรือได้รับการแจ้งขณะที่คณะกรรมการการเลือกตั้งลงพื้นที่ ซึ่งบางกรณี เกิดขึ้น ณ หน่วยเลือกตั้ง, กรณีบัตรประจำตัวประชาชนชำรุดเสียหายสามารถใช้เอกสารหรือบัตรอะไรแทนได้บ้าง มีแนวแนวทางปฏิบัติอย่างไร, กรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่สามารถไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งในวันเลือกตั้งจะต้องปฏิบัติอย่างไร, ช่วงเวลาการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง สามารถไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งได้ตั้งแต่เวลากี่นาฬิกาและหมดเวลากี่นาฬิกา, บัตรเลือกตั้งฉีกขาดบางส่วน (สำหรับกปน.) ผู้ใช้สิทธิ์รับบัตรเลือกตั้งและเปิดบัตรเพื่อจะลงคะแนนในคูหา แต่พบว่าบัตรเลือกตั้งฉีกขาดบางส่วน (แต่ไม่เสียหาย) กปน. จะต้องปฏิบัติอย่างไร, กรณีที่ กปน. มิได้ให้ผู้ใช้สิทธิ์เลือกตั้งเซ็นชื่อที่ต้นขั้วบัตรเลือกตั้ง (บางส่วน) จะมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร, การจดเลขลำดับของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง (สำหรับ กปน.) สามารถกระทำการจดเลขลำดับของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง (ชาย/หญิง) ได้หรือไม่,การบันทึกเหตุการณ์ประจำหน่วยเลือกตั้ง (สำหรับ กปน.) แบบบันทึกเหตุการณ์ประจำหน่วยเลือกตั้ง (สถ.ผด.5/12) ต้องจัดทำการบันทึกเหตุการณ์ในช่วงเวลาใดบ้าง, บ้านเลขที่พิมพ์ข้ามไปในบัญชีรายชื่อ (สำหรับ กปน.) จากการตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง พบว่ามีบ้านเลขที่บางแผ่น (หน้า) พิมพ์ข้ามไป เช่น 237, 244,245... เกิดจากสาเหตุใด และจะต้องปฏิบัติอย่างไร

2.3 ระยะที่ 3 ช่วงปิดหีบลงคะแนนและนับคะแนน

ปัญหาส่วนใหญ่ในระยะนี้เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการรายงานผล การจัดการบัตรเลือกตั้ง และการประกาศผลการประกาศแบบรายงานที่เกี่ยวกับบัตร/จำนวนบัตร (สถ.ผล. 5/4 ซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นการปิดหีบลงคะแนนจะต้องประกาศแบบรายงานนี้ทันที หรือภายหลังจากการนับคะแนนเสร็จสิ้น จึงมีประเด็นปัญหาได้แก่แบบขีดคะแนน (สถ.ผถ. 5/6) จำเป็นต้องทำแบบขีดคะแนนเพิ่มอีก 1 ชุดเพื่อติดประกาศไว้ที่หน่วยเลือกตั้งหรือไม่, ผลการนับคะแนนไม่ตรงกัน ถ้าผลการนับคะแนน (จำนวนคะแนน) ไม่ตรงกับจำนวนผู้มาใช้สิทธิ์หรือบัตรเลือกตั้งที่ใช้ไป จะต้องดำเนินการนับคะแนนใหม่ทันทีหรือต้องปฏิบัติอย่างไร, แบบรายงานผลการนับคะแนน (สถ.ผล. 5/7) แบบรายงานผลการนับคะแนนมี 3 สี 3ฉบับ จะต้องถือปฏิบัติอย่างไร, ผลคะแนนสมาชิกสภาเทศบาลเท่ากัน ถ้าผลการนับคะแนนสมาชิกสภาเทศบาล (ภายในหน่วยเลือกตั้ง) มีผลคะแนนเท่ากันจะต้องจับฉลากทันทีหรือไม่, การจัดการบัตรเลือกตั้งที่เหลือ บัตรเลือกตั้งที่เหลือเต็มจำนวน (ทั้งเล่ม) จะต้องดำเนินการอย่างไร, การยุบรวมบัตรเลือกตั้ง (สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย) การยุบรวมบัตรเลือกตั้งประเภทบัตรดี บัตรเสีย บัตรไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดของสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี จะถือปฏิบัติอย่างไรและใช้เอกสารแบบใดเป็นแบบกำกับการยุบรวม, การจัดเก็บบัตรที่ยุบรวมแล้ว (สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย) บัตรที่ทำการยุบรวมเรียบร้อยแล้วจะดำเนินการจัดเก็บอย่างไรและสถานที่เก็บที่ใด, การประมวลผลและการประกาศผลการเลือกตั้งการประมวลผลการเลือกตั้งของสมาชิกสภาเทศบาลแต่ละเขต และผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีสามารถประกาศรับรองอย่างเป็นทางการได้ทันที่หรือไม่ อย่างไร

จากการพิจารณาข้อมูลสถิติ พบว่า เขตเลือกตั้งที่ 2 เป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นสูงสุดด้วยจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 7,629 คน ซึ่งสร้างความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการ ที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ คือ ความหนาแน่นในเขต 2จะสร้างภาระงานหนักแก่คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง (กปน.) ในการตรวจสอบตัวตนและบริหารจัดการแถวคอย หากการระบายคนเข้าสู่คูหาทำได้ช้าจะส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการรอคอยของประชาชนและอาจเกิดความวุ่นวายในช่วงใกล้ปิดหีบปริมาณผู้มาใช้สิทธิที่มากเพิ่มโอกาสใน

การเกิดความล้าของเจ้าหน้าที่ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อความแม่นยำในการกรอก แบบรายงานผลการนับคะแนน (สถ.ผล. 5/7) ซึ่งมีความซับซ้อนสูงเนื่องจากมี 3 สี 3ฉบับที่ต้องจำแนกและสรุปให้ถูกต้องตามระเบียบ การจัดสรรวัสดุอุปกรณ์โดยเฉพาะการเตรียมสำรองบัตรเลือกตั้งและการตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีรายชื่อในเขต 2 ต้องมีความรัดกุมมากกว่าเขตอื่นเพื่อป้องกันปัญหาบัตรไม่เพียงพอหรือความล่าช้าในการรายงานผล

สรุปปัญหาที่สำคัญของการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมืองเทศบาลเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สรุปปัญหาที่สำคัญของการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองนอกเมืองเทศบาลเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์
ที่มา: สร้างภาพกราฟิกด้วย Gemini จากข้อมูลที่รวบรวมได้จากผลการวิจัย

จากภาพที่ 2 อธิบายดังนี้

1. ความไม่ชัดเจนในระเบียบปฏิบัติและขั้นตอนสำหรับประชาชนประชาชนยังขาดความเข้าใจในรายละเอียดปลีกย่อยของกติกาการเลือกตั้ง เช่น จำนวนบัตรที่กากบาทได้การแบ่งเขตเลือกตั้งและขั้นตอนการแก้ไขปัญหาเมื่อไม่พบชื่อในบัญชีรายชื่อ

2. ปัญหาเฉพาะหน้าในวันเลือกตั้ง มีความกังวลเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น บัตรประชาชนชำรุดหรือบัตรเลือกตั้งฉีกขาด

3. ความสับสนในขั้นตอนการปิดหีบและนับคะแนนสำหรับ กปน. และเจ้าหน้าที่: ผู้ปฏิบัติงานยังต้องการความชัดเจนในบางขั้นตอนของการรายงานผล การจัดการเอกสารและการแก้ไขปัญหาหากผลการนับคะแนนไม่ตรงกัน หรือมีคะแนนเท่ากันแม้ความไม่รู้ของประชาชนจะส่งผลต่อสถิติ

ตัวเลขแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากความซับซ้อนของระเบียบและขั้นตอนการรายงานผล (สถ.ผถ. 5/4, 5/6, 5/7) คือ จุดเปราะบางที่สุดของกระบวนการยุติธรรมทางการเมือง เนื่องจากเป็นจุดที่ต้องอาศัยความเป็นวิชาชีพและความแม่นยำทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานโดยแท้จริง

3. ผลการศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

จากการศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพการจัดการเลือกตั้งขององค์กรเครือข่ายการเลือกตั้ง

1) จัดเวทีชี้แจงและซักซ้อม จัดการประชุมชี้แจงในทุกเขตเลือกตั้ง/หมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนได้ซักถามข้อสงสัยโดยตรงจากคณะกรรมการการเลือกตั้งเสริมสร้างขีดความสามารถและทักษะให้กับผู้ปฏิบัติงาน (กปน. และเจ้าหน้าที่)

2) จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างเข้มข้น เน้นการจำลองสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในวันเลือกตั้งการปิดหีบ การนับคะแนน และการแก้ไขปัญหาตามระเบียบที่กำหนด โดยกลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ องค์กรเครือข่ายจากศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) ลูกเสือ กกต. รด.จิตอาสา กลุ่มองค์กรสตรี คณะกรรมการหมู่บ้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม. ผู้สูงอายุ/ผู้พิการ (อพม.) ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเลือกตั้งและลดปัญหาที่เกิดขึ้น

3) จัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่ชัดเจนและครบถ้วน ครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่ก่อนวันเลือกตั้ง วันเลือกตั้งและหลังวันเลือกตั้ง รวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบบ่อย (FAQ) สำหรับ กปน. โดยเฉพาะกำหนดผู้รับผิดชอบที่สามารถให้คำปรึกษาได้อย่างรวดเร็วจัดตั้งทีมงานหรือบุคคลที่พร้อมให้คำตอบและคำแนะนำแก่ กปน. และเจ้าหน้าที่ในวันเลือกตั้งเพื่อลดความสับสนและข้อผิดพลาด

2. การปฏิรูปโครงสร้างและกระบวนการการบริหารจัดการเลือกตั้ง

1) เร่งรัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งแก่ประชาชน

2) จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่ายและครอบคลุม เช่น แผ่นพับ อินโฟกราฟิก วิดีโอสั้นๆ ที่อธิบายขั้นตอนการกาบัตร การแบ่งเขตเลือกตั้ง วิธีการตรวจสอบสิทธิ์และการแก้ไขปัญหาเมื่อไม่พบชื่อในบัญชีรายชื่อ มีช่องทางประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ใช้ทั้งสื่อดั้งเดิม (หอกระจายข่าว ประกาศตามหมู่บ้าน) และสื่อสมัยใหม่ (โซเชียลมีเดีย กลุ่มไลน์) เพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

3) สร้างความชัดเจนในระเบียบปฏิบัติและเอกสาร ทบทวนและทำความเข้าใจระเบียบปฏิบัติตรวจสอบระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 42 และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537)

4) จัดทำแบบฟอร์มและเอกสารที่ชัดเจน ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของแบบฟอร์มรายงานต่างๆ (สถ.ผถ. 5/4, 5/6, 5/7) พร้อมคำแนะนำการกรอกที่ชัดเจนแนวทางการจัดการบัตรเลือกตั้งที่เหลือและการยุบรวมบัตร

5) จัดทำคู่มือหรือข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการบัตรเลือกตั้งเหลือ และขั้นตอนการยุบรวมบัตรทุกประเภท

6) กำหนดแนวทางการประกาศผล ชี้แจงถึงขั้นตอนและระยะเวลาในการประมวลผลและการประกาศรับรองผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษากระบวนการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2569 ข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 22,205 คน ผู้มาใช้สิทธิ เลือกตั้ง 11,250 คน คิดเป็นร้อยละ 55.17 จากจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง บัตรดีร้อยละ 61.56 บัตรเสียร้อยละ 15.66 ผู้ประสงค์ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดร้อยละ 22.78 ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ปรากฏการณ์การเลือกตั้งได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1) บัตรเสียมีจำนวนสูง (ร้อยละ 15.66) โดยปกติแล้วค่าเฉลี่ยบัตรเสียการเลือกตั้งในทุกระดับของการเมืองไทย มักจะอยู่ที่ร้อยละ 2–5 เท่านั้น แต่ข้อมูลบัตรเสียจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง สูงถึงร้อยละ 15.66 อาจเกิดจากความซับซ้อนของระบบบัตรกติกาใหม่จากองค์การบริหารส่วนตำบลมาเป็นเทศบาลเมือง จะมีบัตร 2 ใบ คือ เลือกนายกเทศมนตรี (เลือกได้คนเดียว) และเลือกสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งเลือกได้หลายคนแต่ไม่เกินจำนวนที่กำหนดในเขตนั้น) ประชาชนอาจเกิดความสับสนในการกากบาท เช่น กาเกินจำนวน หรือกาผิดช่อง หรือบัตรเสียจากเจตนาของผู้มาออกเสียงที่อาจจะไม่ได้อยากไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด เนื่องจากมีผู้สมัครน้อย ผู้สมัครนายกเทศมนตรีเป็นอดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนเดิม และเป็นผู้สมัครเพียงคนเดียว รวมทั้งผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลไม่ใช่คนในหมู่บ้านตนเอง หรือเป็นบุคคลที่ไม่รู้จัก จึงอาจทำบัตรเสียโดยเจตนาเพื่ออยากประท้วงระบบ หรือประท้วงผู้สมัครที่ตนเองไม่ชอบหรือไม่รู้จัก เช่น การเขียนข้อความลงในบัตร หรือจงใจกาช่องที่ทำให้บัตรเสีย

2) บัตรผู้ประสงค์ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด สูงมากถึงร้อยละ 22.78 (เกือบ 1 ใน 4 ของผู้มาใช้สิทธิ) สะท้อนวิกฤตความเชื่อมั่นและการประท้วงเงียบว่า ประชาชนตื่นตัวที่จะมาใช้สิทธิแต่ไม่ยอมรับตัวเลือกที่เสนอตัวมาเป็นผู้สมัครรับการเลือกตั้ง อาจเกิดจากผู้สมัครคนเดิม หรือเกิดความเบื่อหน่ายความขัดแย้งทางการเมืองในท้องถิ่น ทำให้คะแนนเทไปที่ช่องไม่เลือกใคร ตามกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ในกรณีที่มีผู้สมัครนายกเทศมนตรีเพียงคนเดียว ผู้สมัครจะต้องได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น (จากผู้มีสิทธิ 22,205 คน คือต้องได้ไม่ต่ำกว่าประมาณ 2,221 คะแนน) และที่สำคัญ ต้องมีคะแนนสูงกว่าคะแนนที่ไม่ประสงค์จะเลือกผู้สมัครผู้ใด

3) เมื่อรวมบัตรไม่เลือกใครรวมกับบัตรเสีย พบว่า สูงเกือบครึ่งหนึ่งของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจากยอดผู้มาใช้สิทธิ 11,250 คน บัตรดีร้อยละ 61.56 (คิดเป็นจำนวนประมาณ 6,925 คน) บัตรเสียร้อยละ 15.66 (คิดเป็นจำนวนประมาณ 1,762 คน) บัตรไม่ประสงค์เลือกผู้ใดร้อยละ 22.78 (คิดเป็นจำนวนประมาณ 2,563 คน) หากนำจำนวนบัตรเสียร้อยละ 15.66 มารวมกับบัตรไม่ประสงค์เลือกผู้ใดร้อยละ 22.78 จะพบว่ามีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 38.44 (คิดเป็นจำนวนประมาณ 4,325 คน) นั่นหมายความว่า ผู้มาออกเสียงเลือกตั้งที่เดินเข้าคูหา เกือบร้อยละ 40 ที่คะแนนไม่ได้ถูกเปลี่ยนไปเป็นคะแนนให้ผู้สมัครคนใดเลย

4) พลังเงียบที่นอนหลับทับสิทธิ มีผู้มาออกเสียงใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งนี้ร้อยละ 55.17 หมายความว่ามีผู้ไม่มาใช้สิทธิสูงถึงร้อยละ 44.83 (ประมาณ 10,955 คน) ซึ่งถือว่าค่อนข้างสูงสำหรับการเลือกตั้งท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน

จากปรากฏการณ์การเลือกตั้งข้างต้น พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ประชาชนมีความสับสนหรือขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของการเลือกตั้งใหม่ จากระบบการเลือกตั้งนายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมาเป็นระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี ถึงแม้ประชาชนพร้อมที่ออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งและพยายามทำความเข้าใจกับระบบการเลือกตั้งใหม่ รวมถึงแสดงออกเชิงสัญลักษณ์จากการทำบัตรเสีย การประสงค์ไม่เลือกใคร หรือไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรษชล สุขชาตะ (2564) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนเขตเทศบาลนครนครราชสีมา: กรณีศึกษาการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2564 เทศบาลนครนครราชสีมา โดยพบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการไม่รู้ว่าจะต้องเลือกใคร หรือการไม่มีเวลาเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเทือง ม่วงอ่อน (2566) ที่พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกเสียงเลือกตั้ง โดยออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานีสูงถึง ร้อยละ 71.02 ซึ่งอาจเกิดมาจากการว่างเว้นจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเป็นระยะเวลาหลายปี นอกจากนี้ยังทีมงานเครือข่ายของพรรคที่เข้มแข็ง การลงพื้นที่ของผู้สมัคร รวมไปถึงนโยบายที่มีความโดดเด่น

นอกจากนี้แนวทางการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ควรมีการพัฒนาศักยภาพการจัดการเลือกตั้งขององค์กรเครือข่ายการเลือกตั้ง รวมไปถึงการปฏิรูปโครงสร้างและกระบวนการการบริหารจัดการเลือกตั้ง ทั้งนี้เนื่องจากการเลือกตั้งได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายให้การเลือกตั้งท้องถิ่นเกิดขึ้นทุก 4 ปี ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาศักยภาพการจัดการเลือกตั้งของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เพื่อลดความผิดพลาดและปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการเลือกตั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรชัย ปิ่นเจริญ และคณะ (2567) กล่าวถึง การอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การยอมรับและเชื่อมั่นในความสามารถของบุคลากร การจัดการเลือกตั้ง ประสิทธิภาพการทำงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง การวางแผนการกิจกรรมการเลือกตั้ง เป็นปัจจัยการบริหารจัดการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากนี้แบบฟอร์ม การระบุคำสั่งการใช้งานและลำดับขั้นตอนลงบนแบบฟอร์มและเอกสารที่ใช้ในการรายงานผลการเลือกตั้ง ควรมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อลดความสับสนของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการรับรู้ให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนะณัช เกียรติพันธุ์สดใส (2564) พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เปิดรับผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การปฏิรูปโครงสร้างและกระบวนการการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการก้าวไปสู่การบริหารจัดการเลือกตั้งแบบ User-Centric Design คณะกรรมการการเลือกตั้งจำเป็นต้องยกระดับทั้งในเชิงเทคนิคและเชิงบริหารจัดการ ดังนี้

1. การปฏิรูปโครงสร้างแบบฟอร์ม โดยการระบุคำสั่งการใช้งานและลำดับขั้นตอน ลงบนแบบ สถ.ผล. โดยตรง เช่น ระบุใน สถ.ผถ. 5/4 ว่า "ต้องปิดประกาศทันทีหลังปิดหีบและก่อนเริ่มนับคะแนน" เพื่อตัดปัญหาการตีความและการกำหนดมาตรฐานการใช้ สถ.ผก. 5/7 ให้ชัดเจน เช่น ฉบับที่ 1 (สีชมพู) สำหรับปิดประกาศ, ฉบับที่ 2 (สีเขียว) สำหรับส่งผลคะแนน, ฉบับที่ 3 (สีเหลือง) สำหรับเก็บในหีบเพื่อลดความสับสนของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การบูรณาการฐานข้อมูลรายชื่อและสิทธิ โดยการพัฒนาระบบบัญชีรายชื่อที่ระบุ "รหัสสาเหตุ" ถัดจากชื่อผู้มีสิทธิที่ถูกจำกัดสิทธิ (เช่น รหัส A = ย้ายที่อยู่ไม่ครบ 1 ปี) เพื่อให้ กปน.สามารถสื่อสารกับประชาชนได้ทันทีและเชื่อมต่อระบบแจ้งเตือนสิทธิทางอิเล็กทรอนิกส์ที่แสดงผลต่างระหว่างการเลือกตั้งระดับชาติและท้องถิ่นเพื่อลดปัญหาชื่อหายจากการย้ายสถานะท้องถิ่น

3. การจัดทำคู่มือฉบับเผชิญเหตุ โดยการจัดทำขั้นตอนปฏิบัติมาตรฐาน (SOP) ในรูปแบบผังงานสำหรับกรณีคะแนนเท่ากันที่ต้องมีการจับฉลากทันทีพร้อมจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการจับฉลากที่ได้มาตรฐานในทุกหน่วยการกำหนดขั้นตอนการจัดเก็บและทำลายบัตรเลือกตั้งที่เหลือเต็มเล่ม และการยุบรวมบัตรให้เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อป้องกันข้อครหาเรื่องการทุจริตหลังปิดหีบและการประเมินผลลัพธ์ การปรับปรุงดังกล่าวจะช่วยลดความเสี่ยงจากการถูกฟ้องร้องและลดค่าใช้จ่ายแฝงจากการจัดเลือกตั้งใหม่เนื่องจากข้อผิดพลาดทางธุรการนอกจากนี้ยังเป็นการยกระดับความเชื่อมั่นทางประชาธิปไตยในระดับรากฐาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจดำเนินการจัดให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติ รวมถึงควบคุมการเลือกตั้งและการเลือกให้เป็นไปโดยสุจริต เที่ยงธรรม และชอบด้วยกฎหมาย

ดังนั้น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปด้วยเรียบร้อย ถูกต้องตามกฎหมาย และระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการประมวลและรวบรวมระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ได้แก่ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาเป็นคู่มือใน

การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่น ตลอดจนถึงคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ที่จะสามารถจัดการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย โปรงใสตรวจสอบได้ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเลือกตั้งตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การขยายผลสู่การศึกษาเชิงปริมาณ โดยการบูรณาการข้อมูลและทัศนคติมหาชน ที่จะช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือของผลการศึกษาและสนับสนุนการพัฒนานโยบายการจัดการเลือกตั้งอย่างมีระบบ

2. การศึกษาเปรียบเทียบเชิงบูรณาการเพิ่มเติม โดยการวิจัยควรขยายขอบเขตสู่การศึกษาเปรียบเทียบ กับเทศบาลเมืองอื่นๆ ที่ได้รับการยกฐานะในลักษณะเดียวกัน คือการเปลี่ยนผ่านตามเกณฑ์จำนวนประชากร (10,000 คนขึ้นไป) และเกณฑ์รายได้ (100 ล้านบาทขึ้นไป) โดยมีจุดเน้นการวิเคราะห์ในการเปรียบเทียบโมเดลการบริหารจัดการ ประสิทธิผลของกลยุทธ์การสื่อสารและการจัดการความขัดแย้งเชิงพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2569, 27 กุมภาพันธ์). *แผนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี: ข้อมูลเทศบาลที่จัดการเลือกตั้งกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลและเทศบาลเมืองเลือกตั้งวันอาทิตย์ที่ 29 มีนาคม 2569 (มท 0804.7/2983).*

กระทรวงมหาดไทย. (2568, 12 พฤศจิกายน). *ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นเทศบาลเมืองนอกเมือง.*

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุรินทร์. (2568, 17 ธันวาคม). *หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุรินทร์ ด่วนที่สุด ที่ ลต (สร) 0002/3256 เรื่อง การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลและเทศบาลเมือง.*

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองนอกเมือง. (2569). *ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เรื่อง ผลการนับคะแนนเลือกตั้ง.*

ธงชัย คล้ายแสง. (2562). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสารวิจยวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2*(2), 177-188.

ธนะณัช เกียรติพันธุ์สดใส. (2564). *การเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 ของคนเจเนอเรชันวาย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปกิจ พรรัตนานุกูล. (2564). *ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ในเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดสุรินทร์. (2569, 30 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 143 ตอนที่ 7 ก.

ประเทือง ม่วงอ่อน. (2566). พฤติกรรมการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานี (ในการเลือกตั้งวันที่ 28 มีนาคม 2564) และผลกระทบการเลือกตั้งภายใต้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 . *วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 12*(1), 70-94. https://doi.org/10.14456/gjl.2023.5

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562. (2562, 16 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก. หน้า 258.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 (2560, 13 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 50 ก.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอน ที่ 40 ก. หน้า 1.

วรรษชล สุขชาตะ. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนเขตเทศบาลนครนครราชสีมา: กรณีศึกษาการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2564 เทศบาลนครนครราชสีมา*. [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:298947

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุรินทร์. (2568, 25 มีนาคม). *คำสั่งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุรินทร์ ที่ 12/2568 เรื่อง มอบหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงาน*.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุรินทร์. (2569, 15 กุมภาพันธ์. คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุรินทร์ ที่ 109/2569 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเทศบาลในจังหวัดสุรินทร์.

อมรชัย ปิ่นเจริญ ภมร ขันธะหัตถ์ และ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2567). การบริหารจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารราชนครินทร์, 21*(1), 110-124.